

működtetője, fia, Frigyes a Hámori-tó létrehozója (mármint a Garadna-patak tóvá duzzasztója, a víz munkába állítója a vasmű szolgálatában). Sírjuk már elenyészett, emlékük jelenvaló.

De hát nincs Lillafüred Hámori-tó nélkül, végigandalognak a parti úton, amely hamarosan ösvénnyé keskenyedik, a tóból is patak lesz. Viola buzdít, el is poroszkálnak az Őskohóig. Mai szemmel meghökkenítő építmény, kétszáz éve kiváló műszaki-építészeti megoldás lehetett, bekukkantanak a tűzleső nyíláson, nyilván itt lapátolták be a felaprított vasércet (vajon hogy fért be?). Mérete, robusztussága máig tiszteletet ébreszt, oldalánál három buga, az öntés alján megdermedt salakvas, ma szobor (nem rosszabb, mint némely köztéri).

Közben a sakkasztalt (mindkettőt) elfoglalták, a következő kihívásra máskor-máshol kerítenek sort. Még lemenniük a parkba, Viola megöleli a vidrát, remekül mutatnak egymás oldalán.

És szerdán arra ébrednek, hogy „utolsó reggeli”, utolsó fuvolaszó. Viola elűzi Lőrincet, a csomagolás az ő asszonyi dolga, Lőrinc a parkban sziklát fényképez, kis híján szakadékba csúszik. De most már mindegy, vége ennek az idénre rendelt Lillafürednek, számba veszik, mi mindent nem láttak most erdőben és városban, ami pedig kötelező látnivaló, és amiért hamarosan újra be kell kopogtatni Lilláékhoz, Mátyásékhoz, Lutráékhoz. Muki kocsni négy napig tűnődött a parkszéli parkolóban, munka nélkül, de most már újra útnak indul, alagúton át, sziklák alatt, Miskolc felé, hazafelé.

Sziki Károly

Medáliák egy földváron 2. rész

Alábukom, elalszom, álmodom, hogy
fenn a mennyezetről lesem magam,
amint a fiatal asszony-anyám
torkomra nyomja ujját.
Még fölbredek, még ébren vagyok,
vagyok, aki vagyok, készen a menésre.
Istálló ménesre vetem a tekintetem,
el innen!- csattogja nekem. Szárnyam,
mint egy szánnyom, küldöm megkéssett
téli postámon hideg éjjelen, melyen
a melaszt vittük apámmal
'56 október vége volt.

Titok, s holt...

Egy birodalom cinkos mosolyával,
arcomra fagyott kérdéssel kérdezem,
megfestendő kopókkal fél térden, hogy
hazudnak az útonálló évtizedek alattam?

❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖

Part alatt fürdők menet-jövet,
Vörös-kék ölyvek jönnek.
Földvári Golgota, ha vállaltam
vállamon viszem nyakkendőm,
fehérgalléros titokminiszterem,
a sajgó csengőfrászos múltat,
minden látomást, Kiss Tamást.

❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖

A csúcson is tündököl a puszta
a Szaharában, őszám zavarában,
a Grand Canyon szurdokjában
ott van a földvári puszta, mert
viszonyítható kincs valamihez,
a Hargita ormához, Moldvához,
Kolozsvár királyi házához.
Zsiványkaszinó lett a reneszánsz múlt része,
szivárványtapétával színezem készre

újra a kosztümös arcokat,
templomgrádicsokat, rajta anyámat.

Emlékképeim pókfonálon lógnak
ideghálóiomon, könnyen lemetszhető,
de el nem földelhető sugártemető,
mellyel becsatangelhető lett a világ,
egybecsomagolva körtének álcázva
zsíros kenyérrrel, szocreál handabanda
könyvfedéllel zsebemben, mit nem
kértem, csak megörököltem a
kisgazemberek, nagytolvajok éjjeléből
csomagban, paktumban a Bódi-kollektív
vamosok birodalom eszme-csirke
keltetőjéből.

Várlak minden ablakon kitekintve,
nem hallgatok a csali színezékre,
remény volt, teher lett belőle, kékcédulás
árulás, mert a feltöltött szavak ketrecében
élve is árulás, kékcédulás kirándulás,
kévébe kötött teher lett.
Szavaim ketrecében élek,
kelepcébe csalva félek,
ellopott szerepálmok
áruló kolléga- alakoskodások...

Kék hajnalon ébred a szerelem,
Kék cédulás minden győzelmem.

Felébredek, s lerohanok a kertbe.
Kutyaugatás, játszópajtások futnak elő,
torzó legelő minden álmom, azt mondják,
a rosszul etetett hamis címletekben
adagolt lélek lapja a vegetatív
vegetáció alapja.
Játszóiszapban izzadok éjjelente,

nem kellemes tét ez a sötét kamrában,
kényeztetett létben kényszerképzetben
lépnem.

Eladó minden eladó a szőnyeg is,
amit terítettél imádhoz, vissza anyádhoz.
Kolerát vakarászol bőrödön,
kikészítve a bőröndöm, mondják, mehetsz,
még egy menet. A kékcédulás
kollégák köntösét szaggatom,
mondogatom, kikészítve minden
barom bőre, nőre.

Groteszk sehovásemtartozás ez,
ablakmagasságban ébredsz csupasz
asztalon, mint lehetőség talajon, vagy
éppen letarolt legelőn legelő
hempergsz, tigrisbukfencet már nem
vethetsz, mert nem megy, csak a zsugorulás.
Egy magányos kéz tenyerét veri
szét, nézed, kibe mélyed, mered rád
az Isten. Senki pénze a zsebben...

Szebben szeretném leírni, szebben,
hogy a valóságos művészet milyen,
mit nem lehet magyarázni, és a vers mi,
mi az alakítás és nem az alakoskodás.
Kondás disznókat hajtok le álmaimban
a színpadomról, alakoskodás elől-hátul,
a lét bezsebelve, a lét kismanézsán
kiokádott ripacs-paraszt órkodik
a bejárati kapunál, őrt áll, hogy
maradjon minden így fel, Ripacs-haza
haladásban béke kell!

Mozdul a vekker, mordul a mester:
ébresztő, pakold be kenyerem a kemencébe,
a kicsi bonckésem nincs elfeledve.
Kicsi bucikról álmodom, közepében kis tojás,

hideg anyám ez a reggel, fűts melegen az ízikkel,
 ébredjünk finomabb ízekkel, ha már éjig érő
 kapcarongy világunk csomagol és csahol,
 akaratum ellenére akaratum, vágyunk
 csak a régi part, minden más megcsalt,
 kiteljesedett kétségmező a földünk.

Kimondhatatlanul letaposott harmóniát
 bőfög a templomunk orgonája,
 pénz nincsen rája, mondja a miniszter,
 Csapatoknak stadion kell, nyögdecse
 a szóvivő és viszik a lét, dől a nedve,
 de nem a közönség létszáma, s kedve.
 Korán ébredtél fiam, korán,
 mondom anyámnak, korán.
 Korán fiam korán, mert nem sült
 meg a cipő. Kéne már egy cipő
 anyám, de csak azért bújtam ki,
 ezt a bumeráng sztorit be kéne fejezni.

Lelassultan magam köveit görgetem
 Baross körúti végeken.
 Becsoszog a vonat, bevágunk még
 egy feketét, felest a feledésre, szürcsöljük,
 mint időnkét, kiüljük az elválás szomorú
 gyümölcsét, földvár kincsét.
 Alagutakon megy a vonatom
 a Szentese-pesti vonalon,
 kimászunk, bemászunk,
 most játszunk a lehetőségekkel,
 lekésett reményekkel, pőfékel
 a tüzes paripa, az öreg bálvány
 Edison találmány,
 rajta egy lány, Szántai.
 Sétálni meghívom, ha meghívom
 megírom, de iramodik egyet a
 bálvány, eldőlök az eséstől a
 peron hídján, mászom elő, mint

kétágú létra, kötéllel, malteros
 kanállal, kapcsokkal, kaskákkal,
 vödörökkel,
 gyümölcsös-örömmel.

Béklyó szorít szolid kötéllel,
 nézem tükör cserépben a képem,
 marad még valami illúzió-létem?
 Szinte perverz ez a kérdés, látó emberré
 nem tett az Úr, s nem tudom, valaha
 felkiabálta-e túlélés lehetőségének,
 festett képnek, bárminek,
 lehet, felkínálta,
 felkiáltó jel lettem ebben
 a nagyerdei rengetegben.

Felkiáltó jel lettem, kezemben sok akta,
 Állok sorompó előtt besorakoztatva.

Térdre ereszkedem falum határában,
 nos barátom, Géza bátyám, hamarjában
 húzzuk elő Adyt, mit dalolt a szülőföldről,
 forró, buja, meddő szegényekről,
 mely elűzte, de mégis itt
 kínzó lázzal epekedik,
 pár szavas keringő-lüktetése átmászik,
 mint ékkő, a lejtő, falak, földek várfokán,
 mit magam gyúrtam homokból még jó korán,
 Bacsó Margit tanárnő áll a Kalap úton
 a létra magasán, függőnyt rak fel, közben én
 a Himnuszt mondom alatta könnyedén.
 Megbűnhödtük mind a múltat, tanárnő?
 Élek, s félek, hogy csak mi, meg Vendl Anna,
 Tóvíziék, mert ez ilyen vidék, Papp Adél,
 meg a többi jó tanár, a bűnözők, meg a linkek
 leszaggatták függőnyeinket, és senki tenyerest
 nem kínált fel, sem derest, az ajtót berúgták
 s a Himnuszt a végén lehúzták.

Bakacsi Ernő

Árpád álma

A késő délutáni időpont ellenére még mindig nagy volt a hőség, és a levegőt a szellő sem mozgatta. A porfelhő is nehezen mozdult, lassan ritkult, de már az áttörő napsugarak megnövelték a látási távolságot. Csoma úgy látta, hogy távolban, a porfelhőn túl egy lovas áll. Ki lehet az, és mit keres itt egy egyedüli lovas? – gondolta. A por ritkult, és már jól lehetett látni a lovast és azt is, hogy mögötte, az erdőből több lovas érkezik. A szereléséből ítélve valamelyik vezér lehet, de ki? Nem jelezték senki érkezését. Az idegen még mindig nem mozdult, mintha a gyakorlatot szemlélné, de nem figyelhette tovább a váratlanul érkező vendéget, mert a fiúk már visszafelé vágattak, és a por újra belepert mindent. A gyakorlatot most csoportosan hajtották végre, nem egyenként, amely a tartalék lovakkal együtt bizony jókora csapat volt, nem csoda az utánuk keletkező porfelhő. Csoma szeme már az előtte vágató lovasokat figyelte. Ez már nem gyakorlás, csoportos végrehajtás volt, olyan vizsgaféle. A fiúk most a vágató lóról való átülést hajtották végre másik lóra. Az imént a jobb oldalt vágató tartalék lóra ültek, most visszafelé a bal oldalra. Mindkét oldalra tudni kell, hiszen harc közben előre nem tudja az ember, hogy melyik verziót kell alkalmazni. A gyors és pontos kivitelezés a harcos életét mentheti meg. A csapat elviharzott, kanyarodott, és vágatva jött visszafelé, szembe Csomával. Talán húsz lóhosszra lehettek, amikor egy jelre éles füttyök harsantak, és a lovak merev lábbal lecövekelve megálltak. Egyetlen fiú sem repült le a lováról. Óriási porfelhőben, csendben álltak a lovasok Csomával szemben.

– Jól van, fiúk – szólalt meg a kiképző vitéz. –A mai gyakorlásnak vége. Csutakoljátok le a lovaitokat, lássátok el őket, aztán mosakodjatok meg ti is! A kürt hívó jelére sorakoztok vacsorára. Oszolj!

A 10–12 éves fiúk szokásos éves kiképzésének ezzel a paranccsal zárult egy napja. A hungurok kiképzés szempontjából a fiúkat három korcsoportba sorolták. Ezek a 8–10, a 10–12 és a 13–15 évesek kötelezettségei voltak. Minden korcsoportnak pontosan meghatározták, hogy mit kell elérniük, mit kell tudniuk annak a pontos végrehajtásához. Ezért minden év nyarán a törzs kijelölt helyein táborba kellett vonulniuk, és kiváló harcoskiképzők felügyelete alatt addig gyakorolták egyénileg és csoportosan a feladatokat, amíg azokat tökéletesen elsajátították. Így érték el azt, hogy 15 éves korára minden egészséges fiú tökéletesen tudott banni az íjjal, tudott nyílvesszőt készíteni, vágató lóról átülni a másikra, hogy lova parancsszóra azonnal engedelmeskedjen, akár hang, horkantás nélkül a földön

Részlet a szerző *Árpád álma* című készülő regényéből, melynek témája a 907-es pozsonyi csata.

feküdni, forgatni a kardot és a buzogányt. Hadrendbe állni, harcmodorokat felvenni. Rendelkeztek némi sebészeti, gyógyászati ismeretekkel is.

Csoma nézte a porlepte, fáradt fiúkat, ahogy megrohanják a vizes tömlőket. Először mindenki a szomját oltja, aztán mennek végrehajtani a parancsot, noha legszívesebben ott helyben lefeküdnének még az evést is későbbre halasztva. Jól ismerte ezt az érzést, hiszen ő is átesett rajta annak idején, de azzal is tisztában volt, hogy a fiúk még ellenőrzés nélkül is elvégeznék a feladatokat, mert tudják, hogy csak így lehetnek jó harcosok, akik akár éhen-szomjan alvás nélkül is helytállnak, mert az ungur harcmodor, az életben maradás ösztöne ezt követeli. Persze vannak dolgok, amelyeket egyesek nem hisznek, most aztán megtanulják a saját bőrükön. A kiképzés egész nap tart, néhány rövid pihenőtől eltekintve a fiúk állandóan nyeregben vannak. Ezért reggel mindenki megtölti az ivócsanakját vízzel, kap egy lepény kenyeret, szárított húst. Ez a napi koszt, este meleg vacsora várja őket. Mindenki a saját kárán tanulja meg a napi elemózsia beosztását. Aki hamar megissza a vizét, a szomjúság kínjait kell kiállnia estig. Egy életre megtanulja nemcsak a szenvedés elviselését, de a víz, az étel beosztását adott körülmények között a maga és a lova számára. Azt is tudják, hogy első a ló, a küzdőtárs. Lehetőleg a lónak is meg kell adni mindent, amire szüksége van, mert a ló teljesítménye, engedelmissége a harcos sikerének fontos tényezője.

A fiúk elvonultak, a por lassan leszállt, és megérkezett az idegen lovas is a kíséretével együtt. Csoma meglepetten ismerte fel Fajszot, a nyugati gyepű parancsnokát. Nem várta ilyen nagyméltóságú vezér érkezését. Igaz, Fajsz hol itt, hol ott bukkant fel, ellenőrzött, gyakorlatokat vezényelt, de ez a tábor semmiség ahhoz képest, hogy Árpád unokaöccse meglátogassa. Miután Kurszánt, Árpád öccsét, a nyugati gyepű vezérét a bajorok orvul megölték, fia, Fajsz lett az utóda. Igyekezett nagynevű, vitéz apja hírnevének megfelelni, jó néhány csatában már bizonyította rátermettségét, de ez az új méltóság más képességeket is igényelt, különösen most, amikor a nyugati támadás egyre valószínűbb lett.

Csoma a lován ülve üdvözölte a nagyurat.

– Nagy megtiszteltetés a látogatásod, vitéz uram. Várom parancsodat.

Fajsz leugrott lováról, melyet rögtön átvett egyik legénye. Ezt látva Csoma is ezt tette, hiszen ha a vezér a földön van, akkor a beosztott nem társaloghat vele lóról. Ezt kívánja a regula és a becsület. Fajsz kezét nyújtotta Csomának.

– Nem ellenőrzés ez. Van erre megfelelő ember, de tudjuk mi azt, Csoma vitéz, hogy erre nincs is szükség. Ismerünk, hiszen több csatában is együtt küzdöttünk. A vizsgákon úgyis minden kiderül. Más teendőm hozott ide, de bevallom, arra is kíváncsi voltam, hogy Zolta, aki ugyan húsz évvel fiatalabb nálam, de mégiscsak az unokatestvérem, hogyan teljesít – villant huncutul Fajsz szeme. Remélem, nem nézel el neki semmit.

– Ugyanolyan bánásmódban részesül, mint bárki más. Nem a legügyesebb, de jól megállja ő is a helyét. Szorgalmas, jó vitéz lesz belőle, méltó utódja nagy őseinek.

– Ezt örömmel hallom.

– Látni akarod? Üzenjek érte? Máris intézkedem szállástokról is és a megfelelő vacsoráról. Addig pihenhetek az én jurtámban. Igaz, nagyon szerény hely.

– Köszönjük, nem vendégeskedni jöttem. Amint látom, a legényeim már verik fel a sátram, és készítik a nyársat. Lesz vacsorám is, az imént elejtettek egy őzet. Nem kell szólni Zoltának sem. Nem kell tudnia senkinek sem a fiúk közül, hogy itt vagyok. Úgy látom, nem maradnak éhen ők sem.

– Nem bizony, a bográcsokban birka rotyog. Fáradtak, kell nekik a jó meleg étel. Vacsora után rögtön elalszanak, nem zavarnak. Azt nem is tudják, hogy éjjel riadó lesz, mert a posztok ellenséget észlelnek. Hogy ne zavarjunk téged, ezt elhalaszthatom máskorra.

– Nem! Tégy mindent, ahogy elgondoltad, mintha itt sem lennék!

– Értettem, gyula uram!

– Nono, csak ami megillet. Még egyszer ezt nem akarom hallani, tudod, hogy a kende mellett a gyula tisztséget is Árpád viseli! Azóta van így, amióta szegény apám Attilával az Ég Urához könyörög népünk megsegítéséért.

– Elnézésem kérem, nagyuram. Csak a nagy tisztelet mondatta velem. Dehogy akartam én Árpád apánkat megsérteni, ő mindenki felett áll.

– Úgy-úgy. Hanem amiért jöttem, Itlár veled van, ugye?

– Igen, nagyuram. Ő az egyik kiképző.

– Vacsora után küldd át hozzám. Lehet, hogy magammal viszem. Ugye tudod nélkülözni?

–Hogyne, ha szükséges, én állok be helyette. Parancsod szerint lesz.

Miután jelentkezett Itlár, Fajsz hellyel kínálta, majd átható tekintettel a szemébe nézett. Ez a tekintet és a szótlanság már kezdett kínossá válni, Itlár nem tudta mire vélni a dolgot. Már az is meglepte, hogy a nagyúr magához rendelte. De ez a nézés? Azon kezdett gondolkodni, hogy milyen vétséget követhetett el, ami miatt most felelnie kell. Megkönnyebbült, amikor Fajsz elmosolyodott, töltött az ivókupákba, és intett a kumiszt behozó legénynek, hogy elmehet. Ketten maradtak a jurtában.

– Isten Isten – emelte meg a kupát Fajsz. Miután ittak, megkérdezte.

– Mi még nem találkoztunk, ugye?

– Így, személyesen, nem, de a 899-es itáliai hadjáratban én is ott voltam, amikor Berengál ellen mentünk, a nagyuram tumánjában. Nem emlékezhet rám, de én igen.

– Tudom, hogy vitéz katona vagy, azt hallottam: jól beszélsz bolgárul és németül? Hol tanultad ezeket a nyelveket?

– Bolgárul az anyámtól, ő ugyanis bolgár. Egyik hadjáratkor apám hozta magával feleségnek. Anyám nehezen tanulta meg a nyelvünket, kiskoromban bolgárul beszéltem velem. A német tudásom sokkal kisebb, de azért meg tudom értetni magam velük. Egy papokból álló csoport Bizáncba tartott, amikor egy viharban megvadult a lova Ulhriknak. Olyan szerencsétlenül esett le a lováról, hogy a jobb lába eltört. Nagyon ronda nyílt törést szenvedett. Közel történt hozzánk, így oda hozták be a társai, hogy ellássák, és továbbmenjenek. A táltos helyreigazította a csontokat, apám pedig ott marasztalta a sérültet. Lóra nem ülhetett, amúgy is sebláza volt, ha tovább megy, biztosan belehal. Apám azt mondta, maradjon nálunk, ellátjuk, ha meggyógyul, majd utánuk megy. Fél évig volt ott, tőle tanultam németül. Amikor már lóra tudott ülni, nem Bizáncba indult, hanem vissza bajor földre.

– Talán meg is térített? Katolikus lettél?

– Beszélt valami Jézusról meg Máriáról, de nem nagyon értettem, és nem is érdekelt. Nem erőltette. Nem lettem katolikus, vezérlő uram.

– Jól van. Nem is kell ezzel foglalkozni, csak zavart okoz az emberek fejében. Ők, ahogy tudom, egy Istent ismernek, mi az Ég Urát tartjuk mindenhatónak. Mi a különbség? A magyarázat, ez okozza a zavart. Én sem vagyok ennek a tudora, hagyjuk is ezt a táltosokra és a papjaikra. Ha ezzel foglalkozunk, baj lehet belőle. Abból pedig e nélkül is van elég. No, de a lényeg, amiért hívtalak. A nyelvtudásodra azért kérdeztem rá, mert fontos megbízatást kapsz, ha vállalod. Ehhez kell a nyelvtudás. Amit most elmondok neked, titok. Nem beszélhetsz róla senkinek.

– Meg sem érdelem ezt a megtiszteltetést. Rendelkezz velem!

– Ne kapkodd el a választ! Nem kényszerítelek rá, csak ha önként vállalod.

– Hallgatlak, uram.

Fajsz újfent Itlár arcát fürkészve lassan beszélni kezdett. – Minden jel arra mutat, hogy háború lesz. Nem mi támadunk, minket támadnak meg. Védekeznünk kell, mégpedig olyan hatékonyan, hogy ellenségeink kedvét örökre, de legalább hosszú időre elvegyük. Nekünk nyugalomra van szükségünk, hogy berendezkedjünk itt a Kárpátkaréjban, hogy megerősödjünk. Olyan erőssé kell válnunk, hogy se nyugatról, se kelet felől ne merjenek bennünket támadni. Ezért kell ezt a közelgő háborút megnyernünk, megsemmisítő vereséget mérnünk a támadóra. A megmaradásunk is, itteni gyökerveresünk Attila földjén, amely tulajdonképpen a miénk, ezen múlhat. Mint te is tudod, kalandozásaink nyugat felé is azért voltak, hogy Attila az városából elrabolt kincseket visszaszerezzük. Mi nem akarunk továbbmenni, más népeket leigázni, kiirtani. Békében szeretnénk élni mindenkivel. Amit háborúztunk az utóbbi években vagy azért volt, mert védekeztünk, vagy

mert segítségünket kérték. Aztán békét kötöttünk velük. Berengál ugyan kényeszerből kötött velünk szövetséget, de ezzel ő is jól járt, Arnulf viszont igaz barátoknak bizonyult. Arnulf sajnos meghalt, vagy megölték és az utódai, a gyermek király tanácsadói, nem akarnak minket itt látni. Ennek több oka lehet, de ezt most hagyjuk. A lényeg, hogy megszegték a békét, sőt aljas módon elárultak minket, mert apám és az általa vezetett küldöttség legyilkolása az volt. Ezt ugyan megbosszultuk a morvai fejedelemség széttűzésével, elvettük a keleti frank királyságtól ezt a területet, de ezzel nincs vége. Részünkről igen, de minden jel arra mutat, hogy támadni akarnak, hogy megsemmisítsenek.

– Véres fejjel fognak visszamenni – csapott a kardjára Itlár.

– Nem figyeltél jól a szavaimra. Nem szabad visszamenniük, itt kell meghalniuk, ha támadnak. Csak ez lehet a megmaradásunk záloga. Értésüléseink szerint készülnek ellenünk. Mi úgy teszünk, mintha ezt nem tudnánk. El kell velük hitetni, hogy nem tudunk semmit, hogy mi nem készülünk. Ezért nagyon fontos a küldetésed. Ha úgy adódna, te nem tudsz semmiről, te csak egy bolgár kereskedő vagy. Nem is nagyon ismered az ungurokat, nem kereskedsz velük. Úgy kell viselkedned, mintha te is neheztelnél rájuk. Ezekhez akkor is ragaszkodnod kell, ha kínoznának. Ugyanis neked, kereskedőnek álcázva, híreket, adatokat kellene gyűjtened mélyen bent bajor, frank földön. A gyeput ellenőrizzük, jól tudjuk, hogy ott mi történik. Neked beljebb kell menni. Az elképzelést, a részleteket csak akkor mondom el, ha vállalod. Jól gondold meg, mert nehéz, de dicső feladat, mert aki ezt jól véghezviszi, nagy szolgálatot tesz nemcsak a törzsének, de az ungur nemzetnek is.

– Tudom, hogy ez a föld, Attila földje a miénk. Miénk, mert mi a hunok utódai vagyunk. Végre hazajöttünk, és ezt a földet meg kell tartanunk, itt kell élnünk. Aki innen el akar kergetni minket, az az ellenségünk. Értem, amit mondtál, nagyuram. Vállalom a feladatot, ha nem vállalnám, nem érdemelném meg az ungur nevet, hogy az új hazában éljek.

– Derék vitéz vagy! Ezt vártam tőled. Van már asszonyod, vagy kiszemelt leányasszony?

– Imota a szerelmem, Gerjén leánya.

– Jól van. Itt alszol ma este az én táboromban. Holnap velem jössz, nem mész már haza. Indulásod előtt nem találkozhatasz már a szüleiddel sem, a szerelmeddel sem. Nekik majd megmondjuk, hogy sürgős portyára indultál. Megértik és büszkének lesznek rád. Éld bele magad, hogy holnap reggeltől fogva te nem egy ungur vitéz vagy, hanem egy bolgár kereskedő.

– Értem, nagyuram.

Fajszt töltött, és mielőtt megemelték volna a kupákat, kikiáltott, hogy küldjék be a táltost. Alig törölték meg a bajsukat az ivás után, máris a jurtába lépett Kálnok, a táltos, pórázon egy kutyával.

– Most esküdnöd kell – mondta Fajszt és egyetlen kardcsapással kettévágta a kutyát. – Ismételd meg a táltos szavait!

– Állj fel és mondd utánam! – szólt a táltos.

Itlár és Fajszt is felállt.

– Én Itlár, Kálnok táltos és a vezérem előtt esküszöm az Ég Urára, hogy amit Fajszt vezértől hallok, azt soha senkinek, míg a kínzásom alatt sem árulom el, amit feladatomban elvégzése közben tapasztalok, megtudok, csak Fajszt vezérnek vagy a gyulának mondom el. Ha az eskümet megszegem, becsületesem annyi legyen, mint e kettévágott kutyáé, és életem is így fejeződjék be – mondta Itlár a táltos után.

A táltos kiment, a két belépő legény pillanatok alatt eltűntette a kutya tetemét. Ismét ketten voltak a jurtában. Fajszt szó nélkül megölelte Itlárt, aztán intett, hogy üljenek le.

– Holnap eljössz velem a szállásomra – ismételte meg Fajszt. – Ott minden szükséges dolgot megkapsz. Magadra öltöd a bolgár gúnyát, a váltóruhaid is mind bolgár lesz. Lesz pecsétes írásod a besenyő kagántól is, hogy mint bolgár kereskedő átmehetsz a területükön. Itt is átvonulsz a mi vámunkon. Megfizeted a vámot, megkapod az átlépéshez az engedélyt. Itt már senki nem ismer, nem tudhatja, hogy nem bolgár kereskedő vagy. Ha a nyelvünkön beszélnek hozzád, csak néhány szót tudsz, azt is rosszul ejted ki. Csak bolgárul és németül beszélhetsz. Kapsz pénzt, bizánci aranypénzt, pensa aurit, és váltópénzt is hozzá. És persze, árut. Egy kereskedő nem mehet áru nélkül – mosolyodott el Fajszt –, azonnal lebuknál. Kínai selymet és damaszkuszi töröket viszel. Megmondjuk az árát is, hogy mennyiért áruld, de legalacsonyabb árat is, ami alatt nem adhatod el, mert akkor azért lennél gyanús. Ezeket jól meg kell tanulnod, láthatod, nem is olyan könnyű ez a feladat. Egyetlen kísérőd lesz, a szolgád, Kajár. Kajár néma, tőle nem lehet megtudni semmit, mert nem tud beszélni, kivágták a nyelvét a bizánciak vagy húsz évvel ezelőtt. De nem süket, mindent jól hall és ért. Hozzá sem szólhatsz más nyelven, mint a bolgár vagy a német. Megérti. Ha megfelelsz magadról és ungurul szólalsz meg, könnyen az életedbe kerülhet. Nagyon sajnálnám, ha így történne, mert nemcsak egy kiváló vitézt veszítenénk el, hanem olyan embert is, aki fontos információkat tud az ellenségről. Érthető, amit eddig mondtam?

– Igen. Mindent értek, és úgy lesz, ahogy elmondtad nagyuram – mondta kipiroló arccal Itlár. – Én sem akarok még őseimhez megtérni.

Fajszt folytatta. – Néhány nap múlva ideér egy besenyő karaván, ők is kereskedők. Velük mész tovább. A vámhatárt már együtt léptek át, így biztonságosabb. A gyeput mászkáló néhány ember jobban szemet szúr. Be kell menned az ország belsejébe, a király városába, más városokba. A gyeput számokra nem érdekes, azt a portyázóink tökéletesen ellenőrzik, tudunk minden mozdulatról. Beszélgetned kell emberekkel, híreket szerezni. Mit mondanak, mit gondolnak, lesz e háború,

készülnek e rá? A legfontosabb persze, hogy te mit látsz. Gyülekeznek-e valahol csapatok, vagy mikorra tervezik? Hol? Létesítenek-e valahol raktárakat, ahol felhalmoznak élelmet, takarmányt, fegyvereket? Lehetőleg be kell jutnod a fegyverkovácsokhoz, ahol többen dolgoznak. Mit készítenek, kinek a megrendelésére, mennyit? Nagyon óvatosan kell eljárnod, ne kelts gyanút. Legjobb, ha azzal közelítesz, hogy sodronyíngeket akarsz vásárolni. Dicsérni kell őket, hogy ez milyen nagy dolog, védi a harcost. Nem is veheti fel a bajor vasással egy bolgár katona sem a küzdelmet. Nem lehet esélye a páncél ellen. Nálatok, bolgár és besenyő földön, az unguokról nem is beszélve alig készítenek még ilyet. Amit csinálnak sem jó, nem értenek hozzá. Nincsenek ilyen kiváló kovácsok, mint itt. Az itteniek nem is kovácsok, valóságos művészek. Te csak csodálni tudod őket. Ezért szeretnél sodronyínget vásárolni, mert ezt otthon azonnal el tudod adni. Hasonló beszéddel kell megteveszteni őket. Hatni kell a beképzeltségükre, hadd bízzák el még jobban magukat. Ezeket jól véd az agyadba. Van kérdésed?

– Nincs, nagyuram.

– Jól van, indulásod előtt beszélünk még erről. Most pedig pihenjünk, reggel korán indulunk. Jó éjszakát.

Kajár még a varkocsát is úgy alakította, ahogyan a bolgároktól látta. Ránézésre egy megviselt, öregedő, gyagyásnak tűnő, mutogató bolgár állt Fajszt előtt. De amint a vezérre nézett, egész arckifejezése megváltozott. Szeme csillogott, és mintha még fiatalabb is lenne, mint néhány perccel ezelőtt volt. Fajszt mosolyogva nézett rá, megveregette az öreg vállát, aki erre kihúzta magát.

– Tehát – kezdte a vezér – nyitott szemmel járj! Játszd a buta szolgát! El ne áruld, hogy érted a beszédüket, és még írni-olvasni is tudsz!

Kajár bólogatott, és jelezte, hogy tudja. Fajszt folytatta: – Ezt még Itlárnak sem kell tudnia, és vigyázz erre a fiúra. Értelmes, becsületes fiatalember, nagy veszteség lenne, ha elveszítenénk. Ha lebukna, ha rájönne, hogy hírszerző, ha fennállna a veszélye annak, hogy kínvallatásnak vetik alá, akkor ne habozz. Tedd a kötelességed! Bármilyen módon, de meg kell ölnöd. Nem húzhat ki belőletek az ellenség semmilyen információt.

Kajár ismét bólogatott, és érthetetlen szavaival még meg is toldotta, hogy tudja.

– Jól van. Az Ég Ura vezéreljen titeket – és a vezér megölelte Kajárt.

Káliz Sajtos József A Sárrétét járva

„Te vagy oltalmazóm,
a mentsváram nékem.
S csoda, hogy élsz még
nyakas, pusztai népem! –
hisz' a török, tatár
vagy a honi horda
házunk, földünk
hányszor letarolta!...”
– kiáltanék a lekaszált
réten eget rengetően.

De csak szemlélődök,
a múltat, jelent kutatva
mélázok szótlán. –

Mezőföld. Idáig hordta
a port a sztyeppék szele,
a dombok, hegyek lábánál
aztán csillapult ereje...

... csillapszik az én erőm is,
hisz' mindennek határa van.
Már nem pörölök – elfogadom:
'csonka-hold' életemből
ennyire futotta.

Szálazgatom az éveket,
s a távolba révedve
az őseket látom,
akik itt küszködtek
a földdel, sívó homokkal
– mígnem kidőltek,
mint az út menti fák...

De én még itt állok
őrhelyemen... s talán
a Semmi mezején
is teremhet egy-két virág.

Útközben

A buszból fürkészem a Sárrét
jól ismert dűlőit, berkeit...
A szomszéd faluban fölszáll
egy huszonéves elragadó lány,
tartása büszke, tekintete nyílt...
Pár pillanatra rajta felejttem
a szemem, s így tesz egy-két
megfáradt, idősebb nő is...

Aztán nézem a szíromkoszorús,
pompás napraforgókat, s egy
gondolat fészkelődni kezd, és
hosszan megül a kobakomban:
most virágjában még fönn tartja
a fejét büszkén mindegyik...
Majd lassanként lekókad,
ahogy telik napra nap, s a teher
szaporul... De érik a mag! –

A szomjazó

Ha végre megadnák
az égiek, hogy
kortyinthatnék
egy kevéske örömet,
csak annyit, mint mikor
a szomjazó madár
harmatot ihat
a virág kelyhéből...

Fohásztöredék

Uram, fáradt lehetsz
Te is, el-elbóbiskolsz,
máskor meg félrenézel...

Árva népünk reménysége,
Mennyei jó Atyánk,
nékünk Te vagy a mérce...

A mindennapit add meg,
de ne ennyi küszködéssel. –

Naptári feljegyzések

Tavaly a március hóval jött!
A virágzó barackot, szilvafát
lehervasztották a fagyok...
Így a fákon alig árválkodott
nyár elején egy-egy szem. [...]

Tizenkilencben nyári hóval
köszöntött be a tavasz...
Ha így megy, tíz vagy húsz
év múlva kétszer aratunk –
vagy egyszer sem. [...]

Madarász Imre

Tengeri színjáték

Kétszáz éve született Herman Melville, a Moby Dick írója

„Örök művek csak azok az irodalomban, amelyek minden korú, minden műveltségi fokú emberben azonos rezgést keltenek” – írta *Titkosnaplójában* Gárdonyi. A kerek két évszázaddal ezelőtt, 1819-ben született Herman Melville fő műve, az 1851-ben megjelent *Moby Dick* bizonyosan ilyen alkotás. Rövidített-„meghúzott”-leegyszerűsített változatban az ifjúsági irodalom klasszikusa, bestseller kalandregény. De eredeti teljességében sokkal több ennél: olyan regényeposz, amelyet dedikációjának címettje, a kortárs-honfitárs-pályatárs Nathaniel Hawthorne, az egy esztendővel korábbi regényremek, az amerikai regényirodalom másik csúcsműve, *A skarlát betű* szerzője Homérosz hőskölteményeihez, több olasz tudós pedig – és Jorge Luis Borges is – Dante „szent poémájához” hasonlított. Az *Isteni Színjátékkal* való rokonítást a *Moby Dick* filozofikus mélysége, szimbólumrendszere és költői magassága indokolja. A bálnavadász-történetnek az óceán nemcsak színtere, de jelképe is: a *Moby Dick* olyan végtelenül hatalmas, felmérhetetlenül mély és kimeríthetetlenül gazdag, akár az óceán. „Noha az értelmezés kimeríthetetlenlensége a modern esztétika szerint *per definitionem* jellemzi a művészi alkotást – kezdi regényelemző monográfiáját Leonardo Terzo –, soha ez az elv nem tűnt nyilvánvalóbbnak, mint a *Moby Dick* esetében.” Igaz. Sűrűbb szövetű szöveget az egyetemes regényirodalomban aligha találunk: „teljes” (valójában mindig fogyatékos) megértéséhez olyan „lectura”-kra, kommentárookra, bőséges jegyzetekre lenne szükség, mint amilyeneket a dantisztikai szakirodalomból ismerünk. Ugyanakkor – újfent akárcsak a *Divina Commedia* – a *Moby Dick* is elementáris hatást tesz tudós és „laikus” olvasóra egyaránt viharos szenvedélyességével. Mely viharokban szintén láthatunk óceáni jelképet.

A *Moby Dick*ben az ellentétek és a végletek találkozása teremt páratlan szintézist: romantikus látomásosság és realista leírások, szárnyaló fantázia és egy megtörtént hajótörés krónikája (l. Nathaniel Philbrick: *A tenger szívében*, Cartaphilus Könyvkiadó, 2015), tudományos ismeretterjesztés és misztikus talányok, shakespeare-i retorika és dosztojevskiji lélekábrázolás, utazások a Föld körül hajózva és alászállások a lelkvilág és a tudat(talan) mélyébe, gyakran pokolköreibe, drámai párbeszédetek vagy monológok és szívbemarkoló lírai részletek, archaikus stíluselemek, reminiscenciák és modernül „nyitott mű”. A maga idejében, a romantika és a realizmus korszakhatárán, a még fiatal-éretlen amerikai irodalomkritika nem tudott mit kezdeni e kettősségekkel, egységükkel, termékeny ellentmondásossá-